

**ACTA MOLDAVIAE MERIDIONALIS
VASLUI
XXI, 1999**

**NOI DATE ISTORICO-ARHEOLOGICE PRIVIND
MÂNĂSTIREA FLOREȘTI, JUDEȚUL VASLUI**

Costică ASĂVOAIE, Laurențiu CHIRIAC

Chiar dacă tradiția orală amintește de faptul că mănăstirea Florești de pe valea Similei a fost construită din lemn, pe la 1480 (1), iar o altă tradiție atribuie construirea primei biserici de aici unei femei – Floarea - (2), deocamdată investigațiile arheologice (atât cele din 1915, cât și cele începute din 1998) nu au confirmat aceste aserțiuni. Acest lucru nu înseamnă, neapărat, dezavuarea unor documente medievale care atestă existența în zonă a unei biserici din lemn la 1480, având hramul "Sfântul Nicolae" (3). E posibil ca această construcție menționată să fi coexistat un timp cu prima biserică de piatră (de la sfârșitul secolului al XVI-lea).

Cert este faptul că - începând cu 1590 – s-a ridicat prima biserică din piatră de la Florești, ctitorii ei fiind Cârstea Ghenovici (biv. vel vornic al Țării de Sus) și jupâneasa lui, Anghelina. Această primă biserică a Mănăstirii Florești avea hramul "Sfântul Ilie Tesviteanul Proorocul", era locuită de călugări și este atestată prin Tetraevangelul ei (dăruit chiar de către ctitor la 27 iunie 1596) (4), precum și prin hrisovul de la Ieremia Movilă (din 22 iulie 1598) (5).

Cea de-a doua biserică din piatră a fost construită începând din 1686, ctitorul ei inițial fiind Gavriil Costache – mare vornic al Țării de Jos. Amplasat pe locul bisericii anterioare, acest nou edificiu religios a fost desăvârșit cu greu, abia pe la 1694-1696 (6). Mai mult decât atât, un mare cutremur din 1738 a dus la crăparea bisericii și a clopotniței ei (refăcută ulterior) (7). În anul 1800, egumenul Ioasa a dispus împrejmuirea Mănăstirii cu zid de incintă, ulterior fiindu-i amplasate pe colțuri câteva metereze (8).

După un alt cutremur puternic din 1802, Mănăstirea a fost grav avariată, fapt pentru care - începând abia din 1852 – egumenul Nil (arhimandrit) inițiază construirea unui lăcaș de cult, pe locul bisericii anterioare (9). Abia la 20 iulie 1883 a avut loc "tărnosirea" (sfințirea) noii construcții – de către arhimandritul de scaun, Nectarie Tomescu (10). Actualmente, această construcție este în curs de restaurare.

Toare aceste sumare date istorice – de altfel, bine cunoscute – au fost reamintite doar cu scopul de a fi un punct de plecare în încercarea noastră - prin acest demers scriptic – de a (re)corela sau completa informațiile scrise cu cele arheologice.

Din acest punct de vedere, vom începe prin a descrie succint modalitatea

În care s-au făcut investigațiile arheologice – reluate din 1998 – și apoi, vom arăta în ce au constatat rezultatele acestora. Totodată, trebuie menționat faptul că cercetarea arheologică de la mănăstirea Florești din anii 1998-1999 s-a concretizat în efectuarea unor săpături de salvare și fără vreo conotație exhaustivă. De asemenea, precizăm că aceste săpături de salvare n-ar fi putut avea loc fără amabilitatea restauratorului – firma S.C DEDAL-BAHAMAT Galați – și a proiectantului – S.C. LUMS S.R.L. București -, dar desigur cu acceptul autorizat al OPCN – Vaslui.

În cadrul campaniei arheologice din 1998 s-au executat mai multe secțiuni și casete atât în exteriorul bisericii și al Palatului stăreției, cât și în interiorul lăcașului de cult, după cum urmează:

a) – Patru secțiuni arheologice au fost executate la exteriorul bisericii, având fiecare dimensiunile de 3 m lungime și 1,5 m lățime și fiind dispuse astfel: SI a fost trasată pe latura sudică, la delimitarea pronaosului de pridvor; SII a fost executată pe latura nordică, ca pandant la SI; SIII a fost trasată pe latura nordică, dar la separarea dintre naos și altar, în timp ce SIV a fost executată ca pandant al secțiunii SIII. Rolul acestor secțiuni arheologice a fost acela de a verifica eventualele modificări planimetrice din zonă și de a stabili relațiile de construcție între compartimentările edificiului religios.

b) – Pentru a avea o imagine unitară asupra întregului complex arhitectonic, concomitent și cu aceleași dimensiuni, s-au mai trasat alte două secțiuni arheologice, ambele dispuse la exteriorul Palatului egumenesc (stăreției); SV a fost amplasată pe latura vestică a clădirii, la decroșul format de fostul corp al grupurilor sanitare, în timp ce SVI a fost trasată pe latura sudică a Palatului, în zona pilastrului angajat ce demarchează primele două încăperi de la parterul clădirii. De aici s-a dorit surprinderea eventualelor nivele de refacere succesivă a acestui imobil.

c) - Vizând verificarea stratigrafiei generale din interiorul bisericii, și eventual, descoperirea unor elemente de construcție anterioare, s-a procedat la trasarea secțiunii arheologice SVII (cu o orientare V-E, având o lungime de 20 m și o lățime de 1,5 m), în așa fel încât murtorul ei nordic să coincidă cu axul longitudinal al bisericii. Ulterior, tot în 1998, s-au mai efectuat și alte patru casete arheologice interioare (de 3 x 3 m) – CI și CII în dreptul absidelor laterale ale construcției, iar CIII și CIV în zona de intersecție a zidului perimetral cu fundația apărută între naos și pronaos -, dar dispuse câte două, la N și S. Necesitatea acestor patru casete a fost dată de dorința de a stabili mai exact stratigrafia interioară a bisericii și de a se data mai precis fragmentele din construcțiile anterioare.

Campania din 1999 a constat doar din asistarea și supravegherea arheologică a lucrărilor de dren și de hidroizolație (executate de către restaurator). Această asistență arheologică de la biserica Mănăstirii Florești a urmărit, pe de o parte completarea informației istorico-arheologice privind acest sit, iar pe de altă parte, a avut în vedere salvarea și punerea în valoare (din punct de vedere muzeistic) a eventualelor materiale arheologice descoperite.

În privința investigațiilor arheologice făcute la exteriorul bisericii – e vorba de cele 4 secțiuni deja arătate -, putem spune că ele au reliefat o anumită unitate arhitecturală și de construcție între cele două biserici succesive (cea din 1686-1694 și cea din 1852-1883). Din punct de vedere planimetric, nici una din aceste secțiuni arheologice nu au confirmat informația scrisă (menționată la început). Doar pe latura nordică a edificiului actual s-au constatat ușoare supraînălțări ale nivelului de călcare – deloc benefice monumentului.

Secțiunile arheologice trasate la exteriorul Palatului egumenesc (SV și

SVI) au scos la iveală existența aici a unei vechi pânze de apă freatică și a unui cămin de vizitare pentru conducta de aducțiune a apei potabile. Această observație poate sugera faptul că, pentru edificiul din secolul al XIX-lea, constructorii nu au prevăzut operațiuni de subzidire și de neutralizare a pânzei de apă freatică ce afectează fundațiile imobilului. Se pare că, ulterior, s-a încercat efectuarea unor astfel de operațiuni, din moment ce în profilul secțiunii SV s-au sesizat cel puțin trei nivele de refacere succesivă ale construcției în cauză.

Secțiunea magistrală SVII din interiorul bisericii a dat posibilitatea descoperirii unor fundații (temelii) mai vechi, aparținând construcțiilor religioase anterioare celei din 1852-1883. Completeate și cu cercetarea celor 4 casete din interiorul lăcașului de cult, noile date arheologice – concretizate, mai ales, prin materialul arheologic găsit – modifică informația documentară.

Astfel, de pe latura nordică din interiorul clădirii și din nivelul de umplutură generat de demolarea din timpul egumenului Nil, au fost recoltate fragmente de țiglă (datând din secolul al XVIII-lea și de la începutul celui următor). Acest lucru indică faptul că biserica existentă de dinainte de 1852 era acoperită cu țiglă. În afară de acest material tegular, s-au mai găsit fragmente provenind din olăria de uz casnic (din aceeași perioadă), precum și bucăți de cahle.

Din aceste date, un lucru este cert: puținătatea materialelor arheologice, modul de fragmentare a suprafețelor de zidărie veche, precum și absența unor urme de incendiu demonstrează clar faptul că refacerile succesive și reparațiile repetate (menționate și în documentele Mănăstirii) au fost impuse de evenimente nonviolente și s-au desfășurat într-o manieră relativ bine organizată. Tocmai aceste realități sporesc oarecum gradul de dificultate în interpretarea datelor arheologice.

Tot în urma analizării acestor date – oferite de săpăturile din interiorul și exteriorul bisericii -, s-a putut constata o anumită diversitate a materialului de construcție folosit în secolul al XVII-lea; e vorba de resturi de tencuială, spărturi neuniforme din piatră și cărămidă, nisip și pigmenți de mortar, etc. Toate aceste materiale au fost găsite și prelucrate în zonă. Totodată, grosimea depunerilor (cca 2-2,20 m), tasarea precară și modalitatea de depunere a gropilor făcute pentru stâlpii de susținere arată inadvertențe între intențiile inițiale ale comanditarului din secolul al XIX-lea - în speță, egumenul Nil – și posibilitățile ulterioare ale constructorilor de atunci.

În ceea ce privește completarea informațiilor despre prima biserică din zid (cea din 1596), putem emite doar ipoteza că fundațiile zidurilor perimetrale ale acestei biserici au fost "îmecate" de fundațiile construcțiilor ulterioare. Cu siguranță că o eventuală analiză petrogrăfică - făcută pe carote extrase din miezul zidăriei actualei biserici (după toate regulile ingineresti) – ar putea să dea un răspuns definitiv în această problemă.

În contextul asistenței arheologice din 1999, tronsoanele șanțului de drenaj (de pe latura sudică a construcției) nu au furnizat noi date arheologice. În schimb, tronsoanele de pe laturile N și N-E au adus un plus de informație ce a completat – doar parțial - pe cea scrisă.

Astfel, descoperirea unor piese de decor arhitectural în aceste tronsoane (notate V-VIII) marchează o etapă distinctivă de demantelare a construcției actuale, dar - în același timp – sugerează faptul că biserica Mănăstirii Florești a dispus, la un moment dat, de o boltă din piatră, în formă de cruce și situată pe naos. Poate fi emisă și ipoteza conform căreia aceste piese arhitecturale să fi fost executate, dar fără a se mai ajunge la punerea lor în opera de construcție; acest lucru nu

exclde o altă ipoteză ce se subînțelege, de altfel: anume aceea că pietrele ecarisate sunt rezultatul unui proces de demantelare sistematică a părții superioare a edificiului. În fond, această ultimă stare de fapt este foarte probabilă, dacă avem în vedere că toate aceste elemente de piatră ecarisată apar în textura unui pământ de umplutură.

De asemenea, în tronsoanele șanțului de drenaj – notate VI-VII – s-a surprins un mormânt (marcat M1/1999), având adâncimea minimă la -1,70 m față de actualul nivel de călcare. Dată fiind amplasarea acestui mormânt lângă tâmpla de N-E a altarului (acolo unde, în timpurile moderne, se situează canalul de deversare al Sfintelor Ape), se poate afirma faptul că mormântul în cauză făcea parte din cimitirul bisericii anterioare celei existente azi.

Pe latura vestică, procedându-se la executarea canalului de drenaj (care se situează în extremitatea sudică la - 100 cm și în extremitatea nordică la - 110 cm față de actualul nivel de călcare), s-a executat și descoperirea fundației în plan orizontal până la adâncimea de -20 sau - 25 cm. Acest detaliu de pe latura de vest (cu lățimea cuprinsă între 50 cm la sud și 24 cm la nord) este în măsură să sugereze ideea existenței unei biserici anterioare construirii Mitropoliei Moldovei și Sucevei.

Cu ocazia executării terminației șanțului de drenaj (la sud de rămășițele vechiului zid de incintă al Mănăstirii Florești), s-au constatat următoarele:

- între 45 și 145 cm față de paramentul vechiului zid de incintă și la adâncimea de - 135 sau - 155 cm față de actualul nivel de călcare, a fost descoperită o groapă menajeră cu resturi de ceramică bastarnică și geto-dacă, precum și fragmente de amforă grecească;

- între - 2,50 - 2,95 cm față de fațada exterioară (extramuros) a aceluiași vechi zid de incintă, sub pământul vegetal – cu o grosime de 10-12 cm – s-a surprins un trotuar de cărămidă. Cărămizile utilizate la trotuar sunt identice cu cele de la Palatul stăreției.

Toate pisele arheologice descoperite în 1998-1999 la Mănăstirea Florești se află în patrimoniul muzeului "V. Pârvan" din Bârlad, o parte din ele fiind restaurate, iar altele urmează a fi restaurate.

În concluzie, cercetarea arheologică din interiorul și exteriorul Mănăstirii Florești a nuanțat parțial – unele informații scrise, fapt pentru care este evidentă importanța continuării unor investigații arheologice cu caracter exhaustiv în această zonă, benefice pentru întregirea istoricului acestui minunat lăcaș de cult.

NOTE

(1) Vladimir Mironescu – art. *Mănăstirile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare*, în rev. "Junimea Literară", Iași, nr. V, , 1908, p. 108.

(2) Ibidem, p. 109.

(3) Arhivele Statului București, *Documentele Mănăstirii Florești*, pachetul nr. 3, p. 4.

(4) Iacov Antonovici – *Mănăstirea Florești din plasa Simila, județul Tutova. Studiu istoric cu hărți și ilustrațiuni urmat de documente, inscripții și însemnări*, București, 1916, p. 9.

(5) Ibidem, p. 10.

(6) Ibidem, p. 11.

(7) Ibidem, p. 18.

(8) Ibidem, p. 102.

(9) Ibidem, p. 51.

(10) Ibidem, p. 15.

NEW EVIDENCES HISTORICAL AND ARHEOLOGICAL ABOUT MONASTERY OF FLOREȘTI, VASLUI COUNTRY SUMMARY

As it know, the Monastery of Florești, has certainly three phases of evolution.

a) the first church was built from stone by Cârstea Ghenovici and his wife, Anghelina, it dated from 1590-1596 period.

b) the second church was also built from stone by Costache Gavril and it dated from 1686-1694 period.

c) the third church was also built from stone by the Priest Nil and it dated from 1852-1883 period.

All these historical facts was corelating with the new evidences arheological, it results from arheological researches, was releaved some important conclusions:

a) from planitremtrical point of view, all these arheological diggings of solving, didn't confirm us the writting information, come in contradiction with al documents from that time.

b) all these phases of evolution to the Monastery of Florești are succeded in the same place but in different period of time. (There is an unitar point of view about arhitecthonic, arhitectural and building plans of the monastery).

c) the second church has initialy a spure (of a church) build on its narhes.

Monastery of Florești has an important role in sheltering and defendering of population from this area, in hard times.

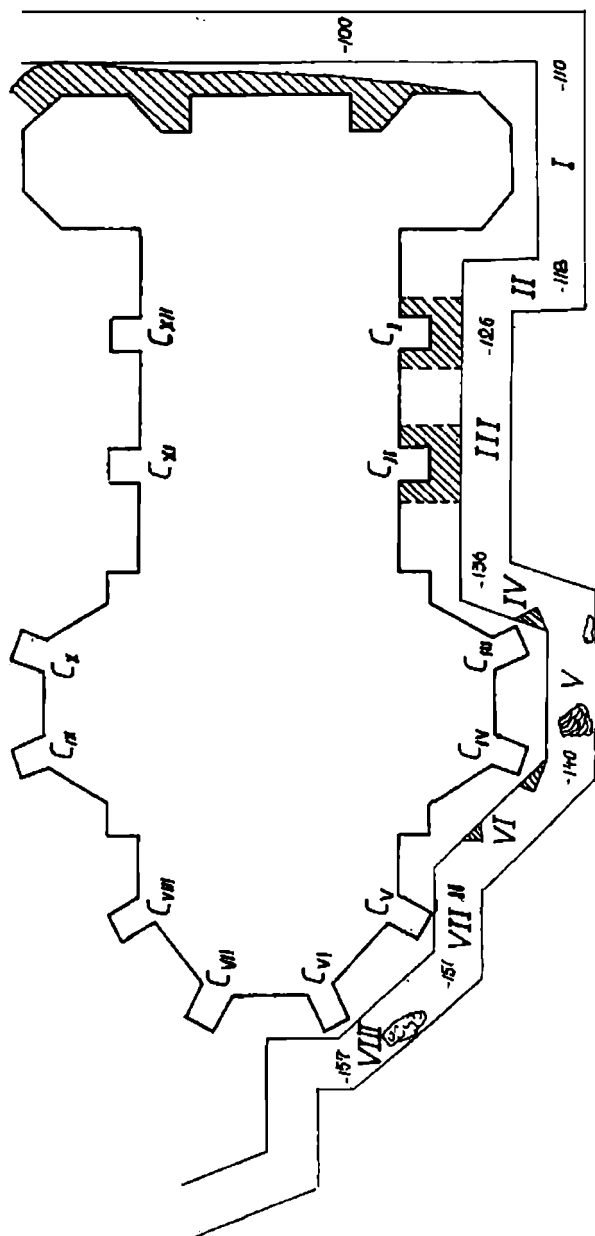
Translate by S. Dumitrașc

Profile ale tronsoanelor de șanț. Explicația Legendei:

1. – strat resturi construcție (fragmente de cărămidă, piatră spartă de mici dimensiuni, pigmenți de lut galben și mortar);
2. – pământ cenușos cu intruziuni de cărbune, pigment de mortar, fragmente de piatră și cărămidă de mici dimensiuni;
3. – humus negru dens;
4. – umplutură de resturi de mortar; piatră, nisip, sporadice fragmente de cărămidă;
5. – lut galben nederanjat;
6. – piatră de talie medie în poziție secundară amestecată cu pământ negru;
7. – resturi de tencuială amestecate cu piatră și cărămidă fragmentară;
8. – pământ cenușos cu intruziuni de cărbune cu mult pietriș și cărămidă;
9. – strat de piatră și fragmente de cărămidă (nivel de construcție);
10. – groapă umplută cu piatră, cărămidă și cenușă;
11. – humus dens cu rare intruziuni de pigment de mortar și cărămidă;
12. – piatră izolată;
13. – cărămidă izolată;
14. – amprentă de bărnă;
15. – lentilă de arsură densă în situ.

Plan șanț dren. Explicația legendei

1. – decroș fundație;
 2. – concentrarea profilatură ancadrament;
 3. – piese din piatră sculptată;
 4. – M1;
 5. – blocuri de piatră fasonată;
- I-IX – tronsoane.

1. 2. 3.
 II 4. 5.
 I - IX

SCARA 1:100

FLOREȘTI '99
 PLAN ȘANȚ DREN

Fig. 1

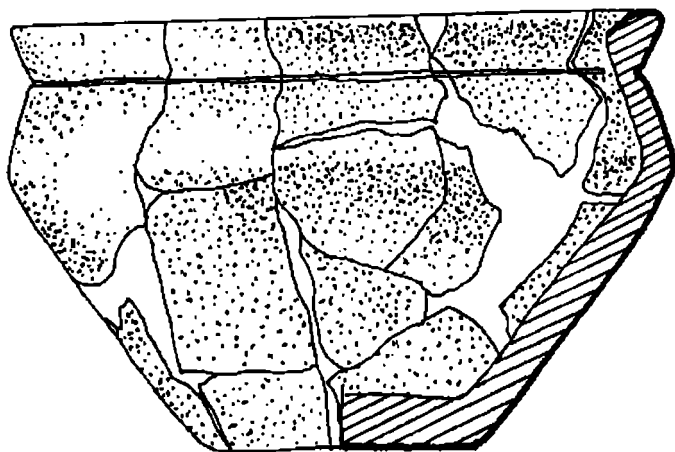

Fig. 2

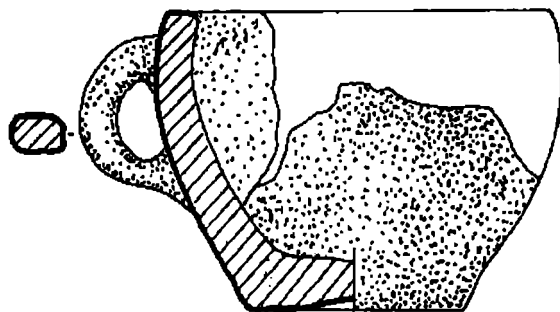
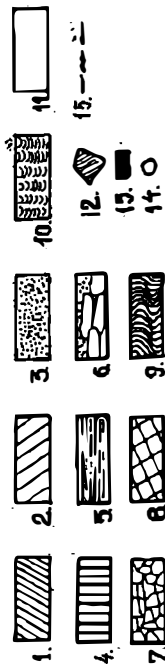
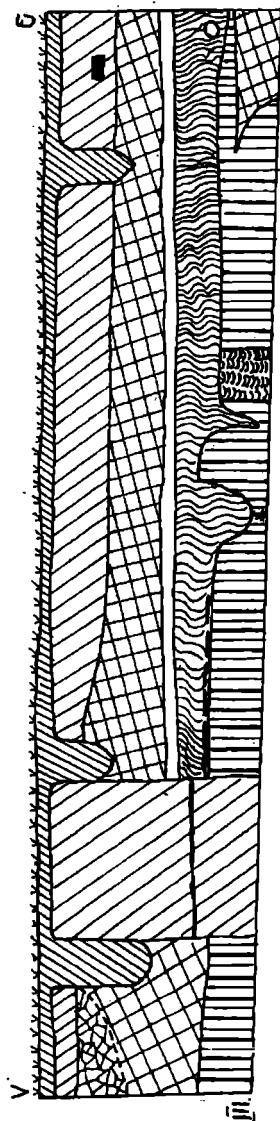
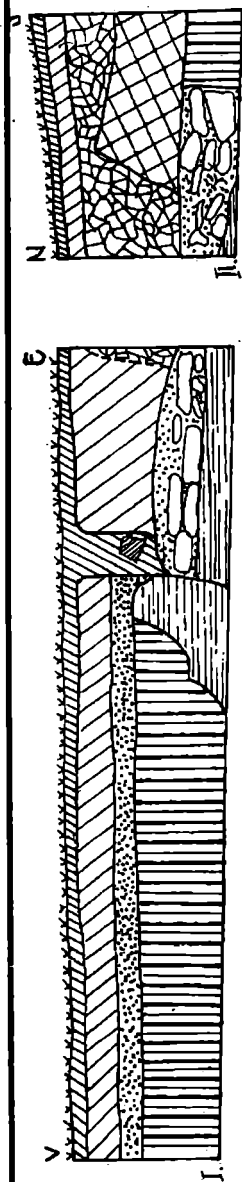

Fig. 1 - Vas - castron geto-dacic (sec. I-II d. Hr.)

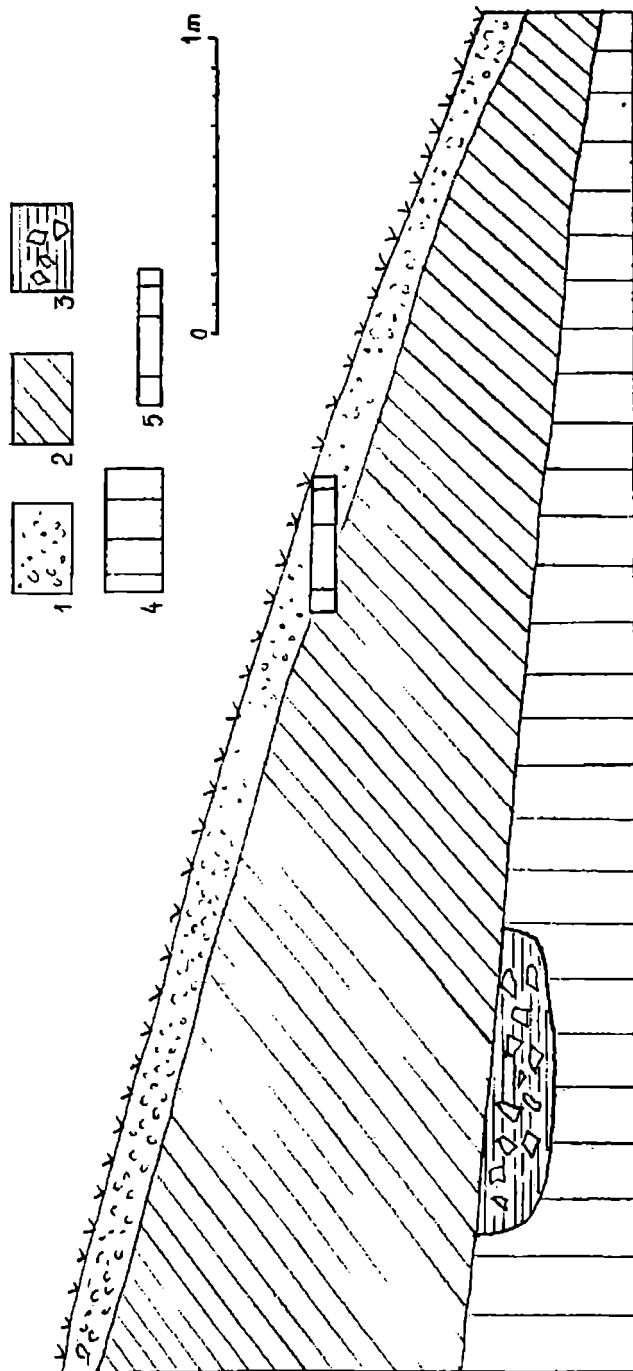
Fig. 2 - Ceașcă geto-dacică (sec. I-II d. Hr.)

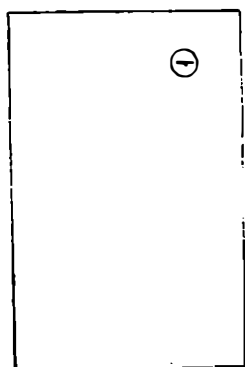
MĂNĂSTIREA FLOREȘTI, Jud. VASLUI, 1999
I, II, III. PROFILE ALE TRONȘANGLOR DE ȘANȚ EXECUTAT
PENTRU AMENAJAREA DĂGNULUI - LATURA DȘ N
SCARA 1:50

EXECUTAT cercei. șt. COSTICĂ ASĂVOAIE

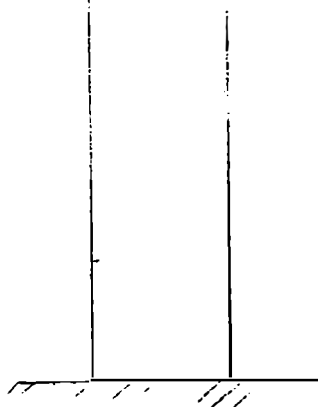
SANT DRENAJ EXTRAMUROS PROFIL V
 MANASTIREA FLORESTI 1999
 Executat ing. LAURENTIU
 URSACHI

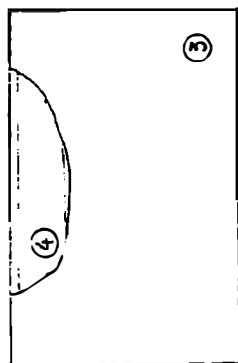
PLAN DE SĂPĂTURĂ
MĂNĂSTIREA FLOREȘTI, 1999
Coordonat: LAURENȚIU
CRĂCIUN

①

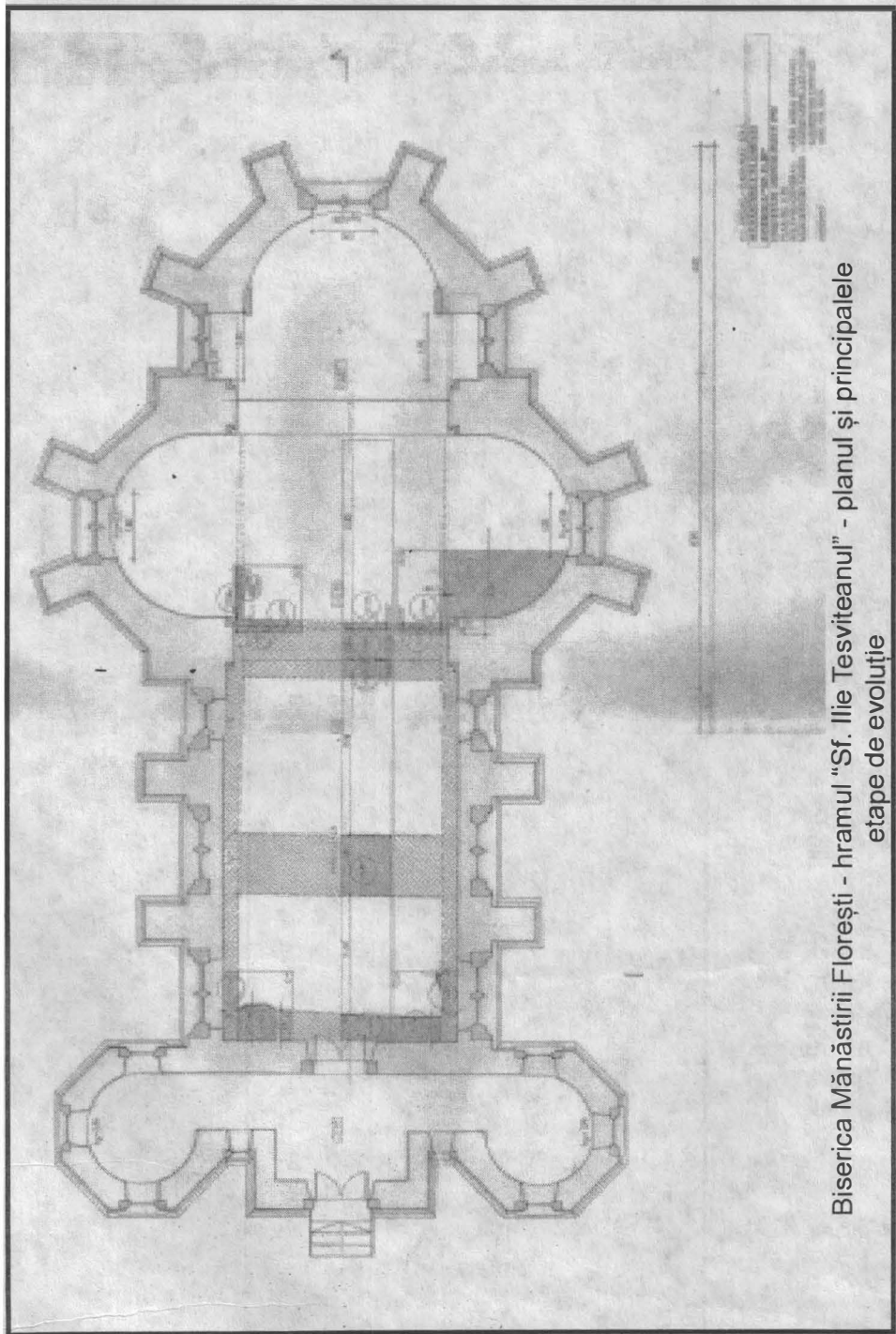

②

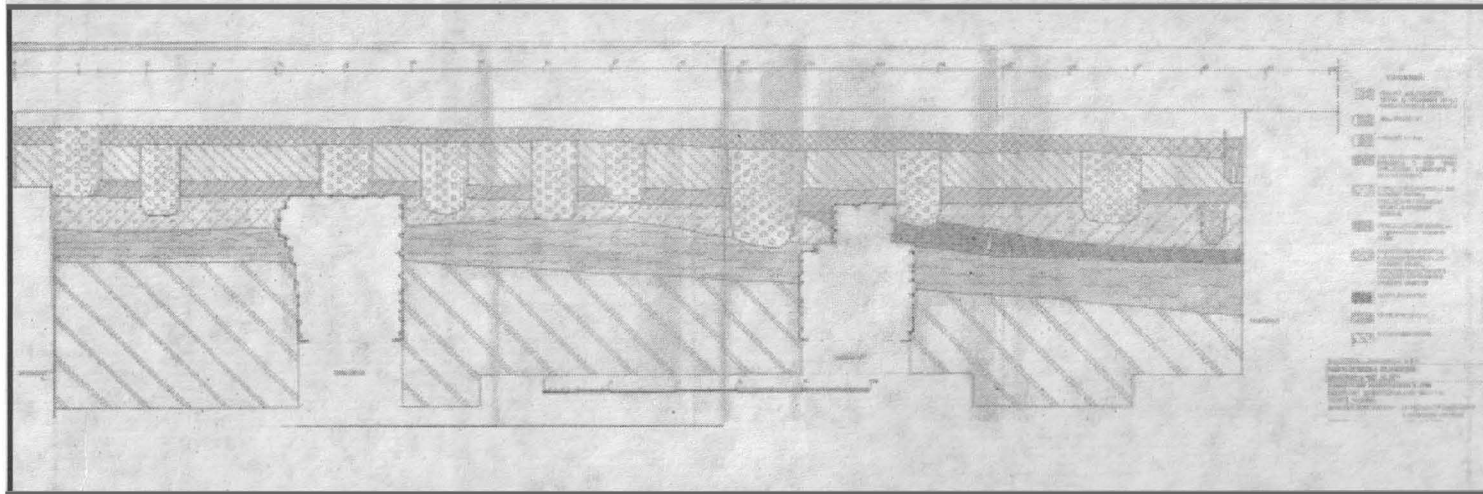

③

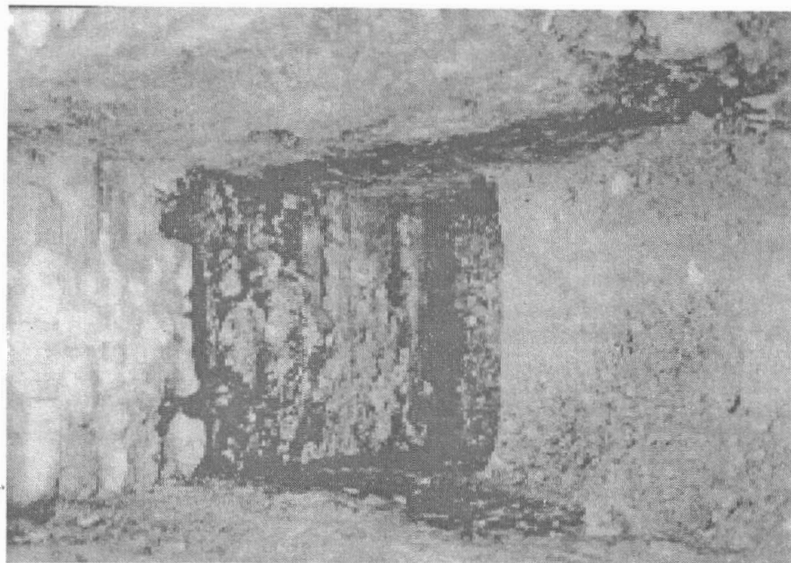
④

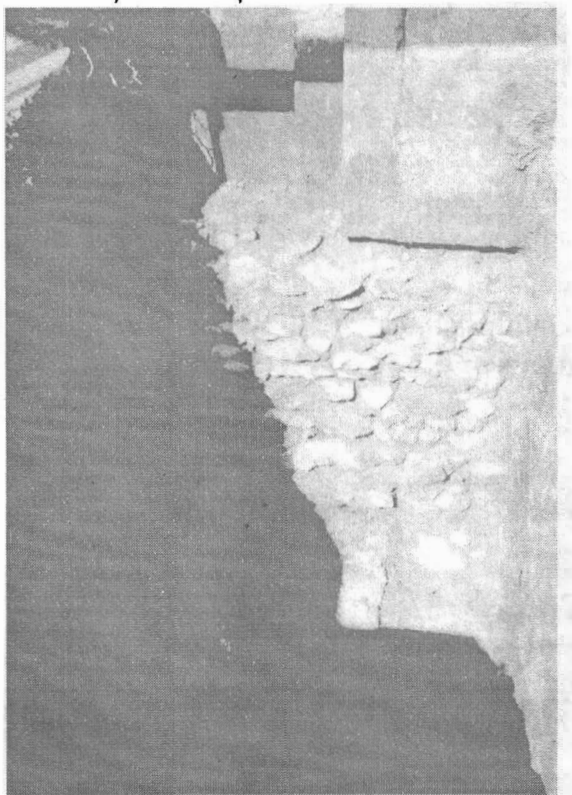
BISERICA "Sf. Ilie Proorocul Tesviteanu" - FLOREȘTI

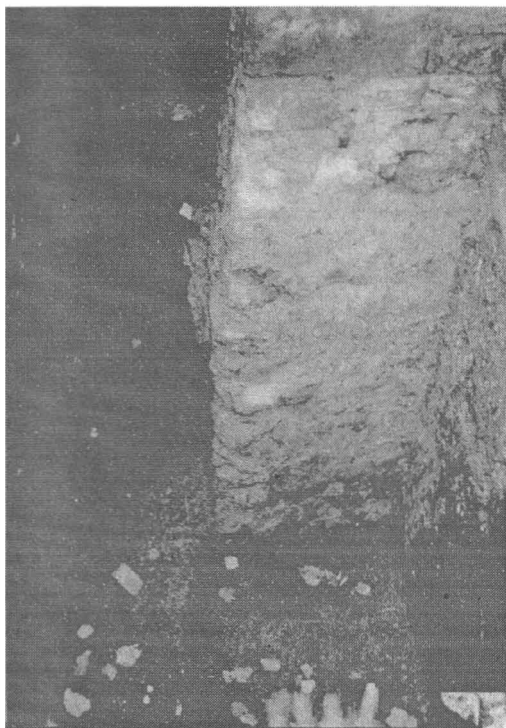
Secțiunea longitudinală SVII/1998 - în interior, pe axul E-V, Scara 1/20
 Profil nordic

Elevație fundația Bisericii actuale

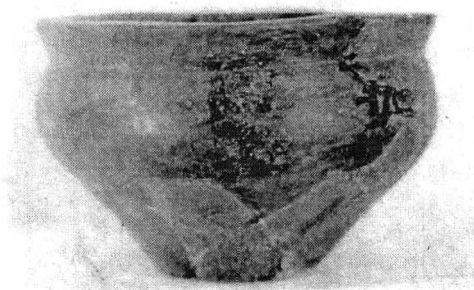
**Elevație fundația Bisericii actuale
1,60 adâncime**

Fundația Bisericii actuale
- 1,40 adâncime

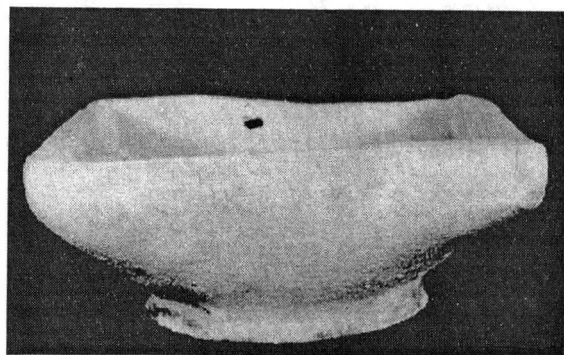
Elevație fundația Bisericii
actuale

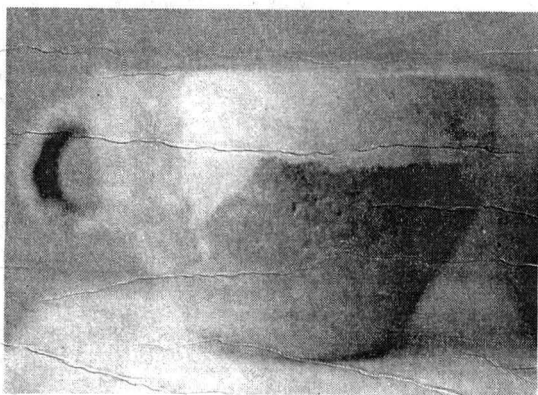
Vas Castanic (Florești),
terminal canal dren,
- 1,20 extramuros
(adâncime)

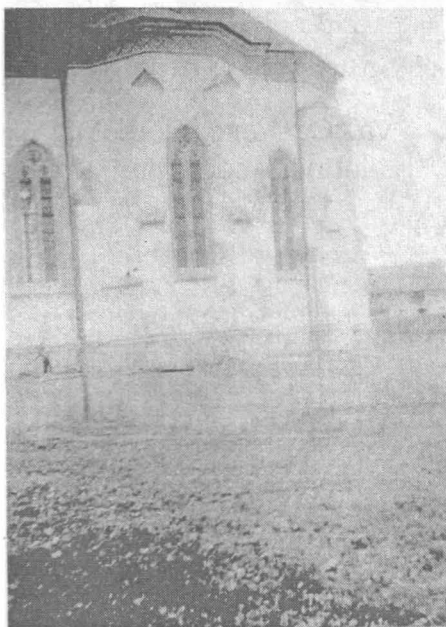
Vas Castanic (Florești),
terminal canal dren
- 1,20 extramuros
(adâncime)

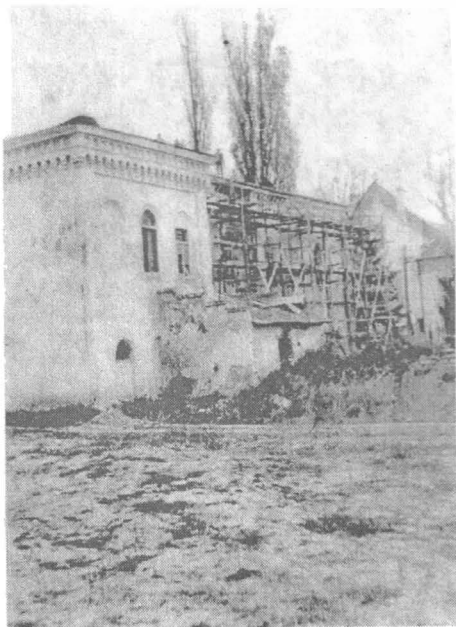
Cahlă,
tronson dren VII, 1, 70
adâncime

Ceașcă geto-dacică
(Florești),
terminal canal dren
- 1,45 adâncime

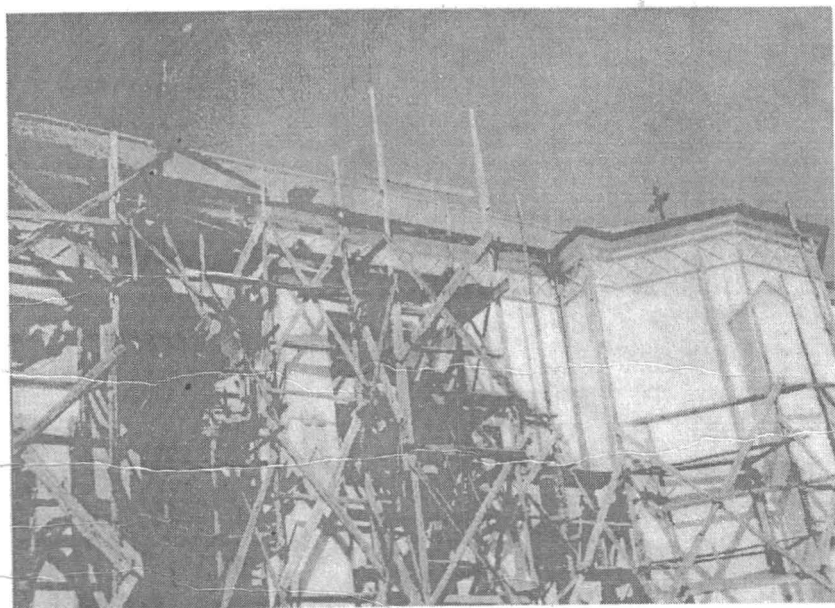

Mănăstirea Florești
(foto elevație)

Mănăstirea Florești
Palatul Stăreției

Partea superioară a
Bisericii